

Svedoci smo svedrastičnijih klimatskih promena u svetu, pa i na našim prostorima. Imamo sve vrelija leta, sa sve višom prosečnom temperaturom i sve manjom količinom padavina, što sve nagoveštava još sušnija leta i topliju klimu. Srbiju ovo kao da godinama nije dodirivalo, a velika većina poljoprivrednih proizvođača se uzdala u višu silu i nadala dobrom rodu. Otrežnjenje je, definitivno, stiglo prošle godine, kada je prinos na mnogim poljima ne umanjen, već ga uopšte nije bilo. Svi uloženi novci i sav trud je otišao uzalud. A da li je moralo tako? To pitanje postavili smo direktoru jedne od najstarijih firmi u Srbiji koja se bavi navodnjavanjem, Miletu Radisavljeviću iz beogradskog ATP Irrigationa.

- Mi smo na srpskom tržištu prisutni punih 13 godina. Do tančina poznajemo situaciju na terenu, od juga do severa Srbije, jer smo za veliki broj proizvođača, kako u povrtarstvu, tako i u voćarstvu, uradili mnogo sistema za navodnjavanje. Ono što može da se izvuče kao zaključak je da koliko god sistem da košta, i kod povrtara i kod voćara, on se u prvoj godini isplati. Isplati se kroz povećanje prinosa i kroz stepen kvaliteta plodova. Plodovi su u 70, pa čak i 80 % slučajeva, garantovano prve ili ekstra klase. Uz kvalitativno, primetno je i kvantitativno povećanje proizvodnje, što logički navodi na zaključak da se svaki sistem za navodnjavanje mora da se isplatiti već u prvoj godini postavljanja.

***Koje sve vrste sistema za navodnjavanje imate i za koju vrstu proizvodnje?**

-Mi imamo trakaste sisteme za proizvodnju povrća, to su Pluvio track, italijanskog proizvođača, sa ugrađenim kapljačem iz Nemačke. Ovi trake su se u praksi pokazale kao jako dobre, čak da duplo bolje rade u odnosu na neke druge sisteme prisutne u Srbiji, jer je konstrukcija kapljača takva da je on izuzetno otporan na zapušavanje i kada u vodi ima puno gvožđa i kamenca. Pored klasičnih trakastih sistema za povrće, postoje i specijalni trakasti sistemi za proizvodnju bostana. Ovde su kapljači skoncentrisani oko samog struka, tako da je prvo rasađivanje jako jednostavno. Dan uoči rasađivanja, sistem se puni 20 minuta, pola sata da radi, a već ujutro se na foliji vidi da li radi pravilno i da se unutar koncentričnog kruga potrebna nekakva razmeravanja. Sa istom pumpom navodnjava se duplo veća površina, što znači uštedu u gorivu i vremenu. Vodotopiva đubriva u početnim fazama se sigurno mogu redukovati za polovinu, a biljke neće trpeti jer će đubriva biti skoncentrisana baš u zoni tog sistema, tako da se sa tim Pluvio trakama za bostan ostvaruje ušteta u troškovima proizvodnje sa jedne strane, a sa druge strane, pošto su voda i đubrivo na skoncentrisanoj zoni koronarnog sistema, praksa je dokazala da se te biljke bolje zameću i da su plodovi krupniji, tako da se dobija i na količini.

Druga vrsta sistema su sistemi za navodnjavanje voća sa čvrstim crevima, za ravne ili terene u nagibu. Možemo sa ponosom reći da smo u Srbiji rešili izuzetno komplikovane sisteme. Jedna

od naših najboljih referenci pre pet godina je sistem u okolini Mladenovca, u mestu Dubona, gde smo uradili sistem koji dovodi vodu od bunara do vrha brda, uz visinsku razliku od 180 metara. Magistralni vod je bio dugačak 2,5 km. Mi smo ceo ovaj posao uradili besprekorno i moram da kažem da neke konkurencijske firme uopšte nisu htele ni da čuju, a kamoli da se prihvate da urade jedan ovako složen i težak sistem. Čovek koji je ugradio ovaj sistem, ranije je imao ogromne štete, pošto je parcela bila na vrhu brda, bez ikakve vode, pa na ovakvim klimatskim promenama kakve su bile poslednjih desetak godina, nije mogao da ostvari nikakav prihod, tj imao je gubitak svake godine. On sada ostvaruje značajne prihode, a njegovo domaćinstvo napreduje u svakom pogledu. Tako da je poruka za sve proizvođače koji žele da reše pitanje navodnjavanja, a misle da nemaju tehničke uslove, neka nam se jave, sigurno možemo pomoći i rešiti svaki problem. Ako imaju vodu i eventualno električnu energiju, bez obzira na visinsku razliku i rastojanje između izvora vode i pantaže, sigurno možemo naći tehničko rešenje da to uradimo po dosta dobrim uslovima, koji su srazmerni ulaganjima i ostvarenim rezultatima, da im ta proizvodnja postane profitabilna.

***U kojim oblastima poljoprivrede se u Srbiji primenjuju sistemi za navodnjavanje?**

-Što se tiče primene navodnjavanja, sistemi kap po kap su kod nas najviše zastostranjeni u proizvodnji povrća. Praktično je i nemoguće u današnjim uslovima napraviti neku produktivnu, profitabilnu proizvodnju bez sistema navodnjavanja. Isto važi i za voćarsku proizvodnju, jer dobar kvalitet, dobar procenat prve klase, ne možete ostvariti bez navodnjavanja i ishrane kroz sistem kap po kap. Što se tiče voćarstva, tu mnogi još žive u nekim prošlim vremenima, tačnije u zabludi. Recimo, npr. smatra se da višnje nema potrebe da se navodnjavaju, a svedoci smo da bez dovoljno vode dobijamo plodove veoma malog volumena i težine. Navodnjavanjem tih voćnjaka, prinosi mogu svakako da se podignu bar 10 tona po hektaru i da budu kvalitetnije i da se za te proizvode dobije i bolja cena na tržištu.

***Molio bih Vas da se posebno se osvrnite na navodnjavanje u vinogradarskoj proizvodnji, sa obzirom da i tamo suša uzima danak?**

□ -Postoji velika zabluda u proizvodnji grožđa, pogotovo kada su u pitanju stonice sorte, jer se smatra da njima ne treba navodnjavanje. Bez navodnjavanja opterećenje koje smete da ostavite po čokotu je veoma malo, svega par kilograma grožđa po čokotu. To ima nekog smisla kada se radi o vinskih sortama, međutim i kod njih treba vode i hrane da biljka može da izgura onaj potencijal koji je ostavljen na čokotu. Kod stonih sorti vi morate da „napumpate“ veličinu puceta da biste dobili kvalitetan grozd, da biste imali veliki prinos i da bi to bilo isplativo. Sa sigurnošću tvrdim da je i kod vinove loze potrebno uvesti navodnjavanje, s tim da kod vinskih sorti treba na vreme prestati sa navodnjavanjem da bi imali jedno mesec dana delovanja sunca, da bi dobili šećere, ali pogodnost je ta što se u sistem navodnjavanja može dodavati i kalijum i kalcijum i ostali mikro i makro elementi, da bi se optimalna količina potrebnih sastojaka izbalansirala i da bi se dobilo ono što je potrebno u proizvodnji grožđa. Tako da svakako i u vinogradarskoj proizvodnji je veoma potrebno uvesti sisteme kap po kap jer sa njima svakako možemo da odbijemo i na kvalitetu i na količini.

***Kakva je situacija kod ratarske proizvodnje, koja trpi velike gubitke usled suše?**

-Što se tiče navodnjavanja ratarskih kultura za možda 1,000 evra možete da uradite sistem navodnjavanja npr. na hektar kukuruza, gde ćete sa navodnjavanjem dobiti neke prinose veličine 15 i više tona i opet za samo jednu godinu isplatiti. Taj sistem orošavanja bi u proizvodnji kukuruza, suncokreta, soje, šećerne repe, mogao sa jednostavnijim i jeftinijim varijantama da se uradi za maksimum 1.000 evra po hektaru.

***Kakvi su uslovi kupovine sistema i šta bi trebalo učiniti da prodaja intenzivira?**

-Našim klijentima omogućavamo dve varijante: jedna je kupovina za avansno plaćanje, gde važe jedne cene i kupovina na odloženo plaćanje, za koje važe druge cene. U svakom slučaju, mislim da su cene koje dajemo za avansno plaćanje veoma povoljne u odnosu na druge cene koje važe na tržištu. Što se tiče odloženog plaćanja i ono je moguće, međutim, moraju postojati određene garancije, i ugovori kojima se mi obazbeđujemo d ate sisteme možemo naplatiti.

***Da li su to banke ili država koji treba da pomognu finansijski?**

-Što se tiče države mislim da ima tu neke pomoći jer kroz uredbe Ministarstva poljoprivrede postoje subvencije za sisteme navodnjavanja, postoje subvencionisani krediti za nabavku mehanizacije i opreme, tako da je država tu nešto već uradila. Možda bi za kredite za neke veće sisteme, veće proizvođače, procedura za dobijanje tih kredita mogla da bude malo jednostavnija, kao i da naši proizvođači na vreme konkurišu za subvencionisane kredite. Nesreće je što se ta pravila igre uvek pojave uvek negde u sred sezone. Ta pravila bi trebala da se pojave u novembru, za narednu sezonu, da ljudi imaju vremena da iskontaktiraju banke, isporučioce opreme, da sve to bude spremno negde krajem februara, početkom marta, a ne da jure sisteme kap po kap, orošavanja ili bilo koju drugu opremu u sred sezone kada oni jednostavno ne mogu da izađu sa svoje njive ili svoje plantaže zbog brojnih poslova. U tom segmentu, država bi trebala na vreme da donosi pravila igre, koja će da važe narednih pet, deset godina, a ne da se svake godine pojavljuju nova-zaključio je Mile Radisavljević.